

קול צופיד

מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

קורח - תשס"ג - מאת מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָאֱלִיהוּ זְצוּק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָאֱלִיהוּ זְצוּק"ל

פרשת השבוע : קורח

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"ג.

ציצית, תרומות ומעשרות

ולא יהיה קרח וכעדתו

בפרשת קרח מובאת המחלוקת הגדולה ביותר שהיתה בתולדות עם ישראל, מחלוקת שלא לשם שמים. ונכתבה פרשה זו כדי להזהיר את עם ישראל שלא לבוא לידי מחלוקת, שלא יקרה כמו שקרה לקרח ולעדתו. ואומרים חז"ל שהשבוע של פרשת קרח 'מסוגל' למחלוקת, וכי השפעתה של מחלוקת זו קיימת עד היום, ועל כן צריכים להזהר שלא להגיע לידי מחלוקת כלל, הן בין אדם לחברו, והן בתוך ביתו.

מחלוקת קרח ועדתו

כתוב בפרשה (במדבר טז, א) וַיִּקַּח קִרְחַן בֶּן יִצְחָק בֶּן קֵהֶת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וְאַבְיָהִם בְּנֵי אֱלִיָּאֵב וְאֹזָן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן. רש"י מבאר, וז"ל: "לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה". והוסיף רש"י: "מה עשה, עמד וכנס מאתים חמישים ראשי סנהדראות והלבישן טליתות שכולן תכלת. באו ועמדו לפני משה. אמרו לו, טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה? אמר להם חייבת. התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה!". עוד מובא במדרש (במדבר רבה י"ח, ג) וז"ל: "קפץ קרח ואמר למשה בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה? אמר לו, חייב במזוזה. אמר לו, כל התורה כולה רע"ה פרשיות אינה פוטרת את הבית, פרשה אחת שבמזוזה פוטרת את הבית! מיד צוה ועשו ר"נ טליתות תכלת ונתעטפו בהן אותן ר"נ ראשי סנהדראות שקמו על משה שנאמר ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קריאי מועד, עמד קרח ועשה להם משתה ונתעטפו בטליתות תכלת" וכו'.

ענוותנותו של משה גם מול קרח

כדי ללבות את אש המחלוקת, צוה קרח את כל הר"נ ראשי סנהדראות להתעטף בבגד תכלת, ושילם להם על כך, שהרי עשיר גדול היה, ולא עוד, אלא אף עשה משתה כמו שמובא במדרש הנ"ל, וכך באו לפני משה וטענו את טענותיהם. להבדיל אלף אלפי הבדלות – אילו היה בא קרח לפני עם ר"ן אנשים לובשי תכלת והוא בתוכם, הייתי מבין שבאים ללעוג, וע"כ הייתי נוזף בו והודף אותו מעלי. אבל משה רבנו היה סבלן ופסק להם על כל שאלותיהם, אע"פ שידע שבאים לא לשם שמים, שאמר משה לעצמו אם לא אענה להם יחשבו עצמם חכמים בעיניהם. וכבר אמר שלמה המלך במקום אחד "אל תען כסיל", ובמקום אחר אמר "ענה כסיל", שאם תהיה תוצאה לא טובה מאי מתן התשובה, יש צורך לענות.

האם בית כנסת חייב במזוזה?

כתוב בשו"ע (יו"ד סי' רפ"ו סעי' ג') שבית כנסת פטור ממזוזה. בית כנסת הנידון בהלכה זו אינו ביכני"ס כמו בימינו, אלא כמו בזמננו שהיה חדר ריקן מכל רהיט, ומסביב היתה איצטבא מאבן ושם היו יושבים המתפללים, וספר התורה היה בחדר אחר. על בית כנסת כזה נאמרה ההלכה שפטור ממזוזה. אבל בית כנסת כמו שלנו שהוא מלא ספרים ורהיטים, ארונו וקסאות וכו', חייב במזוזה עם ברכה.

מחלוקתו של קרח עם בני עדתו

חכם מנשה שלו ע"ה היה מבאר בשם הבא"ח שקרח היה בעל מחלוקת כל כך גדול, שחלק אפילו על בני עדתו שעמדו לצידו. שהרי קרח הבטיח לשלם לאותם אלו שלבשו את טליתות התכלת ויטענו כלפי משה, ולאחר שסיימו את תפקידם זה, באו לתבוע את כספם מקרח, אך הוא דחה אותם ולא רצה לשלם להם, ואמר להם שאם הם רוצים, שילכו לתבוע אותו בבית דין! בתחילה חשבו לתבוע בבית דין של משה רבנו בעצמו, אבל מייד ויתרו על רעיון זה, שהרי משה רבנו נוגע בדבר. וכך עשה קרח עם כל אחד ואחד מר"נ ראשי הסנהדראות. מכאן רואים עד כמה גדולה מחלוקתו של קרח עם כל אדם, ועד כמה עלינו להתרחק מהמחלוקת כבורח מפני אש, ובפרט בשבוע זה וכנ"ל.

כל מחלוקת שאינה לשם שמים

קרח לעג להלכות ציצית ומזוזה (עיין רש"י על פרק ט"ז פסוק א') וטען שאין הוא זקוק לשמירה (עיין ברמב"ם פ"ו מהלכות מזוזה הלכה י"ג), אבל כוונתו היתה ללעוג לכל הלכות התורה בכלל, וזה מה שעשה כל אותו הלילה. וכבר נאמר בפרקי אבות (פ"ה משנה יז): כל מחלוקת שאינה לשם שמים או סופה להתקיים. ואיזוהי מחלוקת שאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח ועדתו. ולכאורה היה צריך לומר מחלוקת קרח ומשה? אלא אומר התו"ט שלא רצה התנא לכתוב אותם כאחד. ויש אומרים שהביאור הוא, שכן בכל דיני נפשות פוסקים על פי הרוב, אבל יש דין של 'והצילו העדה', מכאן שאפילו אם כל הדיינים פסקו חייב, והאחרון אמר חייב, לא נהרג כיון שאין כאן 'והצילו' (ובדיני ממונות מתחילים מהגדול, ובדיני נפשות מתחילים מן הצד, היינו מדין רגיל ולא מראש הדיינים).

כשדנו ר"נ סנהדראות אם משה רבנו חייב מיתה או לא, כולם אמרו חייב. קרח בא אחרון, וחיו לשמוע מה הוא פוסק – אמר קרח שאם יאמר חייב, יצא זכאי! על כן אמר 'זכאי!' מכאן שכל מחלוקת שאינה לשם שמים או סופה להתקיים, שחלק על עדתו בפסק ההלכה, והכל כדי לקיים את מחלוקתו על משה רבנו.

אובדן כל רכושו של קרח

קרח חשב להרוויח בזה שלא שילם לבני עדתו עבור בגדי התכלת, אבל הוא לא ידע עד כמה הוא טעה, שכן כל רכושו

קול צופיך

מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

קורח - תשס"ג - מאת מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי זְצוּק"ל

לו, אם קרח יהיה כהן גדול, אתה מה תהיה? אמר לה אני אהיה סגנו של כהן גדול, הראתה לו פנים צהובות על כך, ואמרה לו שאם כך הרי שהיא גם תהנה מזה כי היא תהיה אשתו של הסגן, וכי בשביל זה צריך לעשות סעודה ולשתות 'לחיים'! הוציאה לו משקה ולא שתתה, אלא נתנה לו לשתות, שתה און לשכרה עד שנרדם. בבוקר באו קרח ועדתו לקחת את און ללכת אתם למשה, ובקשו מאשתו לקרוא לו, אבל היא אמרה להם שהוא ישן – אמרו לה תעירי אותו! מה עשתה? ישבה היא ובתה בפתח האוהל והסירה את הכיסוי שעל ראשה, ופרעה את שער. בראותם כך הלכו משם, והיו מחכים מתי תסיים לסרוק את שערותיה, אבל היא המשיכה לשבת כך עד שהתייאשו והלכו. ואז נבלעו באדמה, וניצל און מאותו האסון בזכות חכמתה של אשתו. מסביר בעל הבן איש חי מדוע פרעה את שער ראשה? והוא מבאר, שהיתה אשה שקראו לה קמחית שזכתה ויצאו ממנה שבעה בנים שנעשו כהנים גדולים. והיו שואלים אותה במה זכתה לכך? אמרה לכם שהקפידה שלא ראו קורות ביתה אף שער משערות ראשה, וכל היכא שהיתה מסתלקת או מתרחצת, היתה מכסה את הקירות בוילונות. אמרה אשתו של און לקרח ולראשי הסנהדראות: מאון לא תצא כהונה, שכן אינני מקפידה על צניעות שערותי בביתי כמו קמחית, ואין להם מה לחפש.

ויש מסבירים שאשתו של און גילתה את שערותיה, על פי חז"ל שאומרים כשקיבל איוב יסורים אמר: רבש"ע, אולי התחלף לך איוב באויב? אמר לו הקב"ה כיצד יתחלפו לי אותיות, והרי אפילו בגשם שוטף לא מתערבבות הטיפות זו עם זו, וכן שערות הראש של האדם לא מתערבבות זו עם זו? כך אמרה להם אשתו של און שאל להם לערבב מי שראוי לכהונה עם מי שלא ראוי לכך.

ואולת בידיה תהרסנה

ומהמשך הפסוק "ואולת בידיה תהרסנה" דורשים חז"ל, זו אשתו של קרח. אשתו של קרח דחפה את בעלה למחלוקת הנוראה ממנה לא שב, מפני שנתקנאה בציפורה אשת משה. ומה ראתה אצלה? אומרים חז"ל שמשה נתן לציפורה אשתו מהפסולת של הסנפיריון שממנו היו עשויים הלוחות, ואמר לה לעשות מזה תכשיט לטעמה (משה רבנו לא הבין באבנים יקרות, והרי אפילו מחצית השקל היה צריך להראות לו) לקחה ציפורה אבן אחת והביאה לאהליאב ולצוות שלו שהיו צורפים מומחים, ומשראו את האבן נדהמו מיופיה, ונתפרסם מיד שלציפורה אשת משה יש את האבן היקרה בעולם, אבן סנפיריון. אשתו של קרח ראתה שכל הנשים משתאות מהאבן שברשות ציפורה וכולן רצו ללכת ולראותה, מה עשתה? לבשה חולצה והפשילה שרווליה ואמרה לקרח שיתן לה זהב לכסות את כל הזרוע – ובכך חשבה למשוך אליה בחזרה את תשומת לב הנשים. וזהו 'אולת' – בידיה תהרסנה, כלומר שבעבור תכשיטים שבידיה הרסה את קרח ואבדה אותו עולמית. שלא

אבד ונבלע באדמה. ולא רק הרכוש שבביתו אבד ממנו, אלא אפי' כל מה שהיה שייך לו, ולא היה ברשותו, אבד. אפשר לתאר אשה שבקשה מחט בהשאלה ממשפחת קרח, כדי לתפור דבר מה, וכשהאדמה פתחה את פיה לבלוע את קרח ועדתו וכל רכושיו, גם אותה מחט שהיתה שייכת לקרח 'עפה' מידה של אותה שכנה ונבלעה באדמה.

תפלותיו של משה נגד קרח

רש"י כותב על מחלוקתו של קרח, וז"ל: "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן. אמר בשבילו אני נמלט, וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום, לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה, ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו, ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה". משה רבנו בראותו את המחלוקת של קרח מייד אמר להם 'אם כְּמוֹת פֶּל הָאָדָם? מִתּוֹן אֵלָה וּפְקֻדַּת פֶּל הָאָדָם יִפְקֹד עֲלֵיהֶם לֹא ה' שֶׁלְחָנִי. ודורשת על כך הגמרא (נדרים ל"ט ע"ב): 'ופקודת כל האדם' הכוונה לביקור חולים, שאם יהיו קרח ועדתו חולים לא יקיימו בהם מצוות ביקור חולים. ולכאורה איזה עונש הוא זה? אלא הביאור הוא, שכשאדם חולה ובאים לבקרו, גם החולה מקיים מצוה, שבזכותו מקיימים מצות ביקור חולים, לכן לא רצה משה לזכות אותם במצוה, ואמר שימותו. קרח – פיקח היה, ואמר שאם יהיה חולה, יחזור בתשובה מהר וה' מקבל את תשובתו כמו שאומר הרמב"ם על הפסוק 'תשב אנוש עד דכה', עד דכדוכה של נפש. על כן אמר משה שהוא צריך שימות פתאום, שאם לא כן יעשה תשובה ויניצל ויתריס נגד משה. מכאן לומדים שבשעה שהולך אדם לבקר חולים ירהר בתשובה, וישים אל לבו בראותו את כל החולים (שהרי יראה שם חולים בכל סוגי המחלות ל"ע, נושמים ע"י מכונה, רגלם פצועה והעצם מרוסקת, והרגל תלויה ע"י שרשרת בתקרה וכדו') וילמד מזה מוסר מיהו האדם, ואפילו בהרהור זה מתקבל.

עונשו של קרח כפי מדה

קרח ועדתו טענו כלפי משה רבנו "ומדוע תתנשאו על קהל ה'". הכיצד יכלו לומר על משה שהוא מתנשא, הרי הקב"ה העיד עליו "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"? אמר הקב"ה, כיון שקרח אומר כן, ראוי הוא להיענש כפי מדתו, שכן קרח טען שמשה רבנו מתנשא, והוא קרח עניו ממנו ועל כן הוא מתחתיו, ולשם כך עליו להקבר מתחת לאדמה, וכך נעשה לו.

חכמת נשים בנתה ביתה

חז"ל דורשים (במדבר רבה יח, כ) "על הפסוק 'חכמת נשים בנתה ביתה' - זו אשתו של און בן פלג שהצילה אותו מרדת שחת. מה עשתה? כשסיפר לה און על פגישתו עם קרח, אמרה לו שלא ילך, וכיון שראתה שהוא לא רוצה לשמוע לה. אמרה

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

קורח - תשס"ג - מאת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

הימים יאמר 'הריני מכוון כמו שאמרתי ביום ראשון', ואם גם לזה אין לו שהות, יאמר 'הריני מכוון כמו שכתוב בסדור'.

הסתפקה בכבוד שיש לה, אלא רצתה כבוד יותר ממה שמגיע לה.

טלית קטן – מצמר רחלים

לכתחילה, אליבא דכולי עלמא צריך שיהא מצמר רחלים (ולא רק בחורף, אלא אפילו בקיץ צריך ללבוש טלית מצמר. וכיום, אי אפשר לטעון שחם בקיץ וקשה לסבול את הטלית, שכן יש אוורור ומיזוג אויר. גם בזמנים קודמים היו ישנים על הגג כשהיה חם מאוד).

ציצית בלילה, ובגדים החייבים בציצית

לדעת האר"י הקדוש מצוה ללבוש טלית קטן גם בלילה. ולענין הבגדים החייבים בציצית: דעת מרן רק בגד שעשוי מצמר, חייב בציצית מדאורייתא. אבל אם עשוי משאר סוגים כגון: מצמר גפן או שארוג מחוטי ניילון אינו חייב בציצית מדאורייתא. אבל לדעת הרמ"א גם בגד כזה חייב בציצית מדאורייתא (עיין שו"ע או"ח סי' ט' שלדעת הב"י מדאורייתא צריך צמר, ומדרבנן אפי' שאר סוגי הבגדים כגון צמר גפן, או אפילו אריג מחוטי ניילון. ולמעשה, מהדין יש להטיל ציצית על כל סוגי הבגדים).

חיוב ציצית במעילים או ב"ש"ל

היו פעם רבנים שדרכם להתעטף בבגד גדול (כדוגמת האדמו"ר בבא סאלי ע"ה שהיה עוטף את ראשו בכיסוי גדול כמו "ש"ל") או ללבוש מעיל ארוך של רבנים הקרוי 'פראק' החתוך מאחוריו, בחתך ארוך על פני רובו – כל הבגדים הללו חייבים בציצית. ובכדי שלא יתחייבו יש לעגל את קצות הבגד.

"כי הלבישני בגדי ישע"

צריכים להקפיד הקפדה גדולה במצות ציצית, שכן מצוה חשובה היא עד מאוד. בשעה שמתעטפים נוהגים לומר את הפסוק 'שש אשיש בה' תגל נפשי בישועתו כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה' – לומר, שהבגד הזה הוא חשוב כמו בגדי חתן וכלה, והוא החשוב שבבגדים.

מהלכות תרו"מ

תרומות עושים מה'חלב' ומהמשובח

בפרשתינו אומר הקב"ה שכשיעלו לארץ יפרישו תרומות ומעשרות. "כל חלב וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים". ומבאר רש"י שהכוונה לתרומה גדולה. וחלב הכוונה לדבר חשוב, וגם התרו"מ צריכים להביא מהדבר המשובח והיפה ביותר. אם יש לאדם שטיח שטיח חדש ומשובח. ויאמר לגבאים שהתרומה שלו היא על דעת כן שכשיתבלה השטיח, יוכל לקחתו לביתו (אבל לא יעשה להיפך, דהיינו כשיתבלה בביתו יביאו לבית כנסת).

מהלכות ציצית

דרך עטיפת הטלית

הגמרא אומרת (מנחות מג ע"ב): "רבי אליעזר בן יעקב אומר כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא שנאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק ואומר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם" (עיין רמב"ם לעיל).

ויש לדעת, שאין ללבוש את הטלית כמו שלובשים צעיף, שכל הכנפות מלפניו, והעושה כן ברכתו לבטלה, אלא יש להתעטף בטלית באופן שתרד על ראשו ורובו ששתי כנפות לפניו, ושתי כנפות לאחוריו.

בהלכה מובא שבשעה שמברכים על עטיפת הציצית, צריכים להתעטף בו כדרך הישמעאלים. פעם היה אדם עם הארץ חסיד, שלא ידע מאומה בעניין עטיפת הטלית או בשאר הלכות, וכשרצה פעם להראות שהוא רגיל ובקי בסדר העבודה, עמד ליד אדם אחד וראה איך שהוא עוטף את ראשו ומעט מהבגד יורד על כתפיו, ולוקח את הכנפות וזורק אותם לאחוריו לצד ימין, ועומד שיעור ד"א, ואומר כמה פסוקים. אמר לעצמו שאין דבר קל מזה, ועשה כמוהו מעשה קוף בעלמא. עטף את ראשו ולקח את הכנפות והשליך אותם מאחוריו בחוזקה, וחבט את פניו של יהודי שעמד מאחוריו. אמר לו אותו אדם שצריך להתעטף כעטיפת הישמעאלים אבל לא כישמעאלים עצמם.

לשם יחוד קודם לבישת הטלית

דעת הבא"ח וכן מובא ברוב הפוסקים: המתעטף בבוקר בטלית צריך לומר 'לשם יחוד'. ולדעת רוב הפוסקים אם לא כיון או לא אמרו, לא קיים את המצוה, וצריך לחזור ולקיימה פעם שניה, וה"ה בהנחת תפילין (ועיין לשו"ע סי' ס' ולחוננים עליו).

בסידור 'קול אליהו' מובא 'לשם יחוד' שקודם לבישת הטלית (בעמוד 59), ותוכנו הוא: "...הריני מוכן ללבוש טלית מצויצת כהלכתה כמו שציונו ה' אלוקיני בתורתו הקדושה ועשו להם ציצית וכו' שנזכר כל מצוותיו לעשותם וכו' כדי לעשות נחת רוח ליוצרינו וכו' והריני מכוון לפטור בברכה זו גם הטלית הקטן שעלי וכו'.

ואם אין לאדם זמן לומר 'לשם יחוד', לפחות יחשבונו בהרהור. או שפעם אחת בשבוע כגון ביום ראשון בבוקר יאמרו, ובשאר

קול צופיך

מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

קורח - תשס"ג - מאת מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי זְצוּק"ל

וכן ישראל הקונה תורמוס מגויים, ושלכם בביתו – מפריש עם ברכה.

תרו"מ למעשה מעיקר הדין, וכן כיום

לפנינו שקית עם 100 אגוזים: יוציא 2 אגוזים ויתן לכהן וזה נקרא 'תרומה גדולה' (על פי ציווי של הקב"ה שאמר שזה חלקו של הכהן), והכהן צריך לאוכלם בקדושה וטהרה לאחר מכן ממה שנשאר (98), מוציא 10% (דהיינו, 9.8 אגוזים) וזה נקרא 'מעשר ראשון' שנותן ללוי, והלוי רשאי לאכלם אפילו בבית הקברות, כי זה חול (ענין רש"י פרק י"ח פסוק ל"א). הלוי מוציא 10% מהמעשר הראשון שקיבל, ונותן לכהן, וזה נקרא 'תרומת מעשר' (בזה"ז שכולנו בחזקת טמאי מתים, תרומה גדולה ותרומת מעשר אסורות בזמננו לאכילה גם לכהנים, ולכן יעטפם בניילון ובנייר וישימם באשפה. אבל שמן של תרומה יכול לתת לכהן, והכהן ישתמש בו להדלקה בלבד, כגון הדלקת נרות (שבת).

בשנים אבד"ה לשמיטה – מוציא ישראל 10% ממה שנשאר אחר הפרשת תרומה גדולה ומעשר ראשון, וזה נקרא מעשר שני, ועולה לאכלם בירושלים, כדכתיב (דברים יד, כג) "למען תלמד ליראה את ה' אלוך כל הימים" (וכבר בעת ההפרשה חלה על הפירות קדושה, והנ"מ היא שא"א לקדש בהם אשה, כי נפסקה הלכה, מעשר שני – ממון גבוה הוא).

אומר הירושלמי הקשר בין האכילה בירושלים ליראת ה' הוא, שכיון שעולה לירושלים ורואה כהנים בעבודתם, ולויים בדוכנם, וישראל במעמדם, זה גורם שתכנס קדושה באדם. וגם מהסתכלות גרידא על הליכתו של הכהן לומדים, כיון שהכהן היה בודק שאין בדרכו שום דבר טמא כגון עצם כעדשה (ועל כן היה בירושלים גשר מיוחד לכהנים, ובכל בוקר היו מנקים אותו), ומזה לומד גם הוא, וכלשון התוס' (במסכת בב"ב כ"א ד"ה 'כי מציון'): "לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה".

מעשר שני

כיום, את 'מעשר שני' יכול לפדות על פרוטה שייחדה לכך. שווי הפרוטה כיום הוא: 1/40 גרם כסף טהור (גרם כסף = 40 פרוטות). על שקל אחד ניתן להפריש כ- 40 פעם, ולאחר מכן יכול לחלל מטבע זה על פרוטה של מטבע אחרת, או שיעשה כמנהג צפת ת"ו שהיו מחללים על מעט קמח, ואת הקמח מפזרים לרוח, ויש שהיו מעבירים את קדושת השקל על כפית סוכר וממיסים אותו בכוס מים ושופכים בכיור).

מעשר עני

בשנים ג' ו' לשמיטה, מפריש מעשר עני במקום מעשר שני (באותו אופן של הפרשת מעשר שני כדלעיל). את 'מעשר עני' נותן לעני גם בזה"ז. וכתוב בספרים שיכול הישראל להפקיר את נכסיו, וכיון שכך, הרי הוא עני ולוקח את המעשר עני לעצמו.

כלי חול שהשתנו פניהם מועילים לקודש

עוד כתוב בפרשה (פרק י"ז פסוקים ב' – ג') שאמר הקב"ה שיקחו את מחתות האנשים החטאים האלה בנפשותם, ויעשו מהם ריקועי פחים למזבח. ולכאורה דבר זה חול היה, ואיך משתמשים בו לקודש? אלא זה נעשה כך כדי להראות את חומרת הדבר. ועוד, שכשמשנים את החומר לחלוטין, מהני. כגון, כשרצו לעשות כיור לרחוץ ידיים ורגליים, לקחו את מראות הצובאות של הנשים. הכיצד זה מועיל לקודש? אלא שלקחו מראות אלו וריתכום, ואז כבר יש להם דין אחר, ויכלו לעשות מהם כיור.

עשרתם ערבתם

בערב שבת, נוהגים לומר, כל אדם לבני ביתו "עשרתם ערבתם הדליקו את הנר". ומכאן שהנשים יודעות היטב הלכות אלו, כיון שהבעל שואל אותן. וכל אדם שאומר זאת צריך לדעת את הלכות תרו"מ.

בחול"ל, אין אומרים "עשרתן". אך כיום, ששולחים מפירות ארץ ישראל לחול"ל, שואלים גם שם האם עישרו כדן. היינו אם קנו ממקום שהם מייבאים מהארץ רק פירות וירקות מעושרים, או אם הם עישרו.

חיוב תרומות ומעשרות בזה"ז

דעת הרמב"ם: בזה"ז החיוב בתרו"מ הוא מדרבנן (ענין רמב"ם פ"א מהלכות תרו"מ הלכה כ"ו, וראב"ד שם, וענין כס"מ ורדב"ז שם באורך).

הראב"ד חולק עליו וסובר שהחיוב בזה"ז הוא מדאורייתא. מרן בשו"ע פסק שהחיוב בזה"ז הוא מדרבנן, וז"ל: "בזמן הזה, אפילו במקום שהחזיקו בו עולי בבל, ואפילו בימי עזרא אין חיוב תרומות ומעשרות מן התורה, אלא מדבריהם. מפני שנאמר: כי תבואו משמע ביאת כולכם ולא ביאת מקצתן, כמו שהיתה בימי עזרא".

וכתב הרמ"א: "ויש חולקין, וסבירא להו דחייבין עכשיו בארץ ישראל בתרומות ומעשרות מדאורייתא, אך לא נהגו כן (טור בשם ר"י)", (ענין סי' של"א סעי' ב' ובגר"א שם).

אם יש לאדם עץ פרי הגדל בחצרו, ואוכל פרי אחד בחצר - פטור ממעשרות. אם יותר, חייב. אך אם הניח מהפירות בכיסו זה נחשב כקבע וחייב במעשרות.

אין קנין לגוי להפקיע מידי מעשר

ארץ ישראל שייכת לעם ישראל, ואין קנין לגוי להפקיע מידי מעשר.

ולכן, אם גוי נטע עצי זית וכדו', וישראל קנה ממנו את הזיתים בעודם ירוקים, ועשה בהם גמר מלאכה, כגון שכבשם בביתו או עשה מהם שמן - חייב להפריש מהם תרו"מ עם ברכה, כיון שגמר המלאכה היה בידי ישראל (ענין בשו"ע סי' שלא סעי' ד', ז', וכן לארץ החיים עמודים 210-207).

קול צופיך

מִרְנָה הַרְבֵּה לְצִיּוֹן הַרְבֵּה הַמְקוּבֵּל הָאֶלֶּיךָ
הַרְבֵּה מִרְדְּכִי אֵלֶיךָ זְצוּק"ל

קורח - תשס"ג - מאת מִרְנָה הַרְבֵּה לְצִיּוֹן הַרְבֵּה הַמְקוּבֵּל הָאֶלֶּיךָ זְצוּק"ל

ואם זה עץ פרי כגון אפרסקים או אגוזים, יקח פרי תלוש ויאמר 'הרי זה יהא מעשר על כל הפירות שבעצים אלו לכשיתלשו'. וזאת בתנאי שהפירות הביאו שליש גידולם (ועין שו"ע יו"ד סי' של"א סעי' נ"ה, ועין שם כיצד מפרישים מע"ש בירושלים).

לימוד הלכות תרומה

כשעלו חכמי גרוזיה לארץ, ערכנו להם כנס ולימדנו אותם הלכות תרומה, כיון שבחז"ל אין הלכות אלו נוהגות. כשבא הרב"ג נסים כדורי ע"ה לארץ, הוא שאל את יהודי הארץ כיצד אתם מפרישים תרומה? וכל אחד ענה תשובה אחרת. ועל כן הוא ישב ולמד את דיני תרומה במשניות, בירושלמי, ברמב"ם שו"ע ואחרונים. ולאחר מכן הוציא לאור חוברת קטנה ובה עיקרי הלכות תרומה לבני בבל שעלו לארץ. והוא גם הוציא לוח עולמי לזמני זריחה ושקיעה בירושלים, לפי התאריך הלוועזי.

כל אחד ואחד חייב לדעת הלכות תרומה כיצד מפרישים. וכשיבוא המשיח, יבואו עימו משה ואהרן והם ילמדו אותנו את הלכות תרומה מדאורייתא.

בעי ר' ירמיה

וידוע שר' ירמיה אהב להקשות לחכמים בבית המדרש קושיות מדוגמאות שאינן מצויות כל כך (דוגמא לסגנון שאלותיו ניתן לראות מדברי הגמרא בב"ב כ"ג ע"ב, הדנה בדין ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השוכך חוץ מחמשים אמה הרי הוא של מוצאו, ושאל ר' ירמיה ה הדין אם רלו האחת תוך החמשים אמה, ורגלו השניה מחוץ לחמשים אמה). וכיון שכך הוציאוהו החכמים מביהמ"ד, אבל לאחר יום או יומיים היתה להם שאלה ללא תשובה, וכיון שענה להם ר' ירמיה תשובה לכך, והחזירוהו לביהמ"ד, כי בהתחלה חשבו שהוא סתם מקשה קושיות, אבל אח"כ הבינו שכל כוונתו לשם שמים ולהלכה למעשה, וע"כ החזירוהו.

תיק"ו

בגמרא ישנם קושיות רבות ללא תשובה ועליהן אמרו תיק"ו (תשבי יתרץ קושיות ובעיות). כשיבוא תשבי כל אחד יעמוד בתור כדי לבקש ברכה, ואם יבוא אדם ויאמר לתשבי 'ברצוני לדעת מה התירוץ על השאלה בגמרא שבה ענו בתיק"ו', או אז יאמר אליהו לכל המבקשים ברכה המתנית עד שאענה לו על שאלתו, כי זה ראשי התיבות של תיק"ו.

הכנה לקראת פני משיח

אומרים על החפץ חיים שהיה לומד מסכתות זבחים ומנחות, כדי שידע מה לעשות לכשיבוא המשיח. ומסופר על כמה רבנים שהיו הולכים עם תיק, ובו בגד לבן כדי שאם פתאום יבא המשיח, יוכלו לקבלו בבגדים נאים. כמו אותו אדם שבליל ט'

אך מי ירצה להיות עני אף לחמש דקות?! ועל כן יתנונו לעני. אך מכיון שאין כדאיות לעני לבוא בכל פעם ולקבל חתיכה קטנה של פרי או ירק, על כן יכול הישראל לעשות הסכם עם העני שבכל פעם שיצטרך להפריש מעשר עני יזכה לו זאת על סכום כסף. וכן יעשה הסכם עם לוי בענין מעשר ראשון, כיצד? אומר ללוי או לעני מהיום והלאה אני נותן את המעשר או מעשר עני רק לכם ואתם נקראים לפי חז"ל 'מכירי לוי' או 'מכירי עניים'. ולפיכך, אין צורך לתת להם בפועל כי כך הוא מזהה להם. וההסבר ביתר פירוט הוא, שאדם בא ללוי או לעני ונותן לו מאה שקל בהלואה, והם למעשה חייבים להחזיר את ההלואה, והוא אומר להם כל פעם שאני מפריש מעשר ללוי או לעני אתם זוכים בפרי או בחלקו, ואני לוקח אותו על חשבון חלק מהחוב שאתם חייבים לי, ואתם מאמינים להערכה שלי על שווי הפרי.

בדיעבד יכול המפריש לומר 'הריני מפריש כמו שכתוב בלוח או כמו שכתוב בסידור בעמוד פלוני' ויוצא יד"ח, אבל כמובן שאת הוצאת המעשרות בפועל הוא חייב לעשות. וכל אדם יקח לעצמו כהן, לוי ועני שלהם יתן את המעשרות כדין וכדת. וכל אדם חייב ללמוד הלכות תרומות ומעשרות כפי שמובאים בשו"ע בס"י של"א, ואם לא הבין בפעם הראשונה, בפעם שניה יבין יותר טוב (ידוע שהעובר במעי אימו לומד את כל התורה מפי מלאך, ולפני שיוצא לאור העולם סותרו המלאך על פיו ומשכחו את כל התורה שלימדו. ואעפ"כ נשאר הרשום הראשון, וכהילד גדל ולומד תורה יש בו לחלוחית מהלימוד הראשון, עיין גמ' נידה ל' ע"ב).

ולפני שמפריש מברך "בא"ה וכו' אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להפריש תרומות ומעשרות".

מסופר על האדמו"ר מגור הזקן, שבא לביקור בארץ, והוא ביקר את כל הרבנים בירושלים, וגם את הרב קוק שהיה מרא דאתרא. ובעת פגישתם הגיש הרב קוק לאדמו"ר, אשכול ענבים לא מעושר, ואמר לו 'עכשיו אני מכבד אותך במצוה להפריש תרומה', כיון שאתה גר בחו"ל ולפיכך אתה מקיים מצוה זו בפעם הראשונה, על כן תברך גם ברכת שהחיינו' (יש נשים אשכנזיות שמברכות שהחיינו על הדלקת נרות בפעם ראשונה, וכן על טבילתן בפעם הראשונה. אך בנות ספרד לא נהגו כן. וכן כיום, גם האשכנזיות לא מברכות, אלא אם החתן נותן במתנה לכלה פמוטים, או אם קנתה בעצמה, ועל כן לפני ההדלקה מברכת 'שהחיינו' ומכוונת על הפמוטים החדשים ועל מצוות הדלקת הנר, ואח"כ מברכת על הדלקת הנר. ואם הפמוטים לא חדשים תברך כנ"ל על בגד חדש או פרי חדש).

הפרשת תרומה להבא

אם מצויים בחצרו עצי פרי וירק, וחושש שמא ילדיו הקטנים יקטפו מהם ויאכלו ללא מעשר, אזי יכול להפריש להבא. דהיינו, יקח למשל מהנענע חתיכה בידו ויאמר 'הריני מוציא מעשר על נענע זה לכשיתלש'.

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

קורח - תשס"ג - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

באב נהג להמתין יחף מחוץ לביתו ולחכות אם יבוא המשיח,
ורק לאחר שיצאו כוכבים היה הוא נועל את נעלי הבד.

מה נברך כשיבוא המשיח ?

האם יברכו "שהחיינו", "הטוב והמטיב" או "חכם הרזים" או
את כל הברכות הללו גם יחד ?
והתשובה היא, כשיבוא המשיח נשאל אותו מה לברך (ועיין
בסוף ספר 'מעדני מלך').

ויה"ר שהקב"ה יזכנו להפריש תרו"מ מדאורייתא, בביאת
הגואל ולמקבץ נדחי ישראל, ונזכה לראות פני משיח צדקנו,
ובנין בית מקדשנו ותפארתנו, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

www.harav.org

